

**ArcheoPro Archeologisch rapport
Nr 16043**

**Hotel de Cantharel, Apeldoorn
Gemeente Apeldoorn
Inventariserend Veldonderzoek (IVO-0);
Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek**

Richard Exaltus
Joep Orbons

Februari 2017

ArcheoPro

ArcheoPro Archeologisch rapport Nr 16043

Hotel de Cantharel, Apeldoorn Gemeente Apeldoorn Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O); Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek

Colofon	
Opdrachtgever:	Hotel van der Valk, Apeldoorn
Status:	Concept versie 22-02-2017
Projectcode :	17-038
Bestandsnaam :	ArcheoPro, Hotel de Cantharel, Apeldoorn, 2017 02 22
Archis melding (OM nummer):	4035933100
Bevoegd gezag:	Gemeente Apeldoorn
Opslagplaats documentatie:	Provincie Gelderland
ISSN:	1569-7363
Auteur:	Richard Exaltus, Joep Orbons
Projectleider:	Richard Exaltus
Projectmedewerkers:	Richard Exaltus, Joep Orbons, Hon Rik
Onderaannemers :	nvt
Autorisatie:	Drs. R.P. Exaltus; senior-archeoloog
	
Uitgegeven door ArcheoPro © Copyright 2016 ArcheoPro, Eijsden	
ArcheoPro Sint Jozefstraat 45 NL 6245 LL Eijsden Nederland	Tel : 0(0 31) 43 3672586 www.archeopro.nl
Kamer van Koophandel Limburg: 14117581 e-mail: info@archeopro.nl	

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	5
1.1 Algemeen	5
1.2 Locatiegegevens.....	5
1.3 Aard van de ingreep	5
1.4 Onderzoek	6
2 Bureauonderzoek.....	8
2.1 Methode en bronnen.....	8
2.2 Geo(morfo)logie, aardkunde en bodem	10
2.3 Archeologie	16
2.4 Historie	22
2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel.....	23
2.6 Onderzoeksstrategie	24
3 Veldonderzoek	25
3.1 Verrichte werkzaamheden	25
3.2 Resultaten booronderzoek	25
4 Conclusies en aanbevelingen (beleidsadvies)	28
Verklarende woordenlijst.....	29
Archeologische tijdschaal	29
Bronnen	30
Literatuur.....	31
Bijlage 1: Boorbeschrijving.....	32
Betekenis van de afkortingen:	32

Samenvatting

Op 9 februari 2017 is door ArcheoPro een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) uitgevoerd op een terrein behorende tot Hotel de Cantharel te Apeldoorn.

Het archeologisch onderzoek betrof een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) met bureaustudie. Bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van beschikbare informatie te komen tot een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of planaanpassing vereisen.

Volgens het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel geldt voor het plangebied in verband met de ligging op korte afstand van een terrein waarop resten uit de bronstijd, de ijzertijd en de middeleeuwen zijn aangetroffen, een zeer hoge verwachting voor resten uit deze perioden. Voor resten uit eerdere perioden geldt een middelhoge verwachting. Voor resten uit de nieuwe tijd geldt in verband met de ligging binnen het oorspronkelijke buurtschap Ugchelen eveneens een hoge verwachting. Het buurtschap is later uitgebreid/verplaatst naar het noordoosten. Daardoor ligt het plangebied nu ten zuidwesten van het huidige Ugchelen.

Om zo goed mogelijk inzicht te verkrijgen van de bodemopbouw binnen het plangebied zijn acht gutsboringen gezet. Uit de resultaten hiervan blijkt dat de bodem binnen het plangebied van nature sterk in oostelijke richting afloopt en dat de bodem behalve in de noordwesthoek van het plangebied ingrijpend is afgegraven en/of is doorgraven. Dit betekent dat de bodem ter plaatse van het overgrote deel van het plangebied dermate diep verstoord is dat hier geen behoudenswaardige archeologische resten meer verwacht hoeven te worden.

Slechts in de noordwesthoek van het plangebied is de oorspronkelijke bodemopbouw nog deels intact. Ondanks dat naboren met een megaboer en het zeven van het hiermee opgeboorde zand ook hier echter geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen.

Gezien de diepe verstoring van de bodem en het ontbreken van archeologische indicatoren op het kleine deel van het plangebied waarop de bodem nog wel deels intact is, geven de resultaten van het booronderzoek geen aanleiding om archeologisch vervolgonderzoek te adviseren. Het bevoegd gezag, hier de gemeente Apeldoorn, geeft in een selectiebesluit aan of ze met dit advies instemt en of zij wel of geen vervolgmaterieel noodzakelijk acht.

1. Inleiding

1.1 Algemeen

Opdrachtgever:	Hotel van der Valk, Apeldoorn
Datum uitvoeringveldwerk:	31-05-2016
Archis onderzoeksmelding:	4035933100
Bevoegd gezag:	Gemeente Apeldoorn
Bewaarplaats vondsten:	Provincie Gelderland
Bewaarplaats documentatie:	Provincie Gelderland

1.2 Locatiegegevens

Provincie:	Gelderland
Gemeente:	Apeldoorn
Plaats:	Apeldoorn
Toponiem:	Hotel de Cantharel
Globale ligging:	Een halve kilometer ten zuidwesten van afslag 19 van de A1
Hoekcoördinaten plangebied:	190779 / 465591 190779 / 465657 190839 / 465657 190839 / 465591
Oppervlakte plangebied:	0,25 ha
Eigendom:	Hotel de Cantharel
Grondgebruik:	Hotel met infrastructuur en groenvoorzieningen
Hoogteligging:	± 41 m +NAP
Bepaling locaties:	GPS Garmin, meetlinten

1.3 Aard van de ingreep

Aard ingreep:	De bouw van een veranda en de aanleg van een wellness tuin.
---------------	---

1.4 Onderzoek

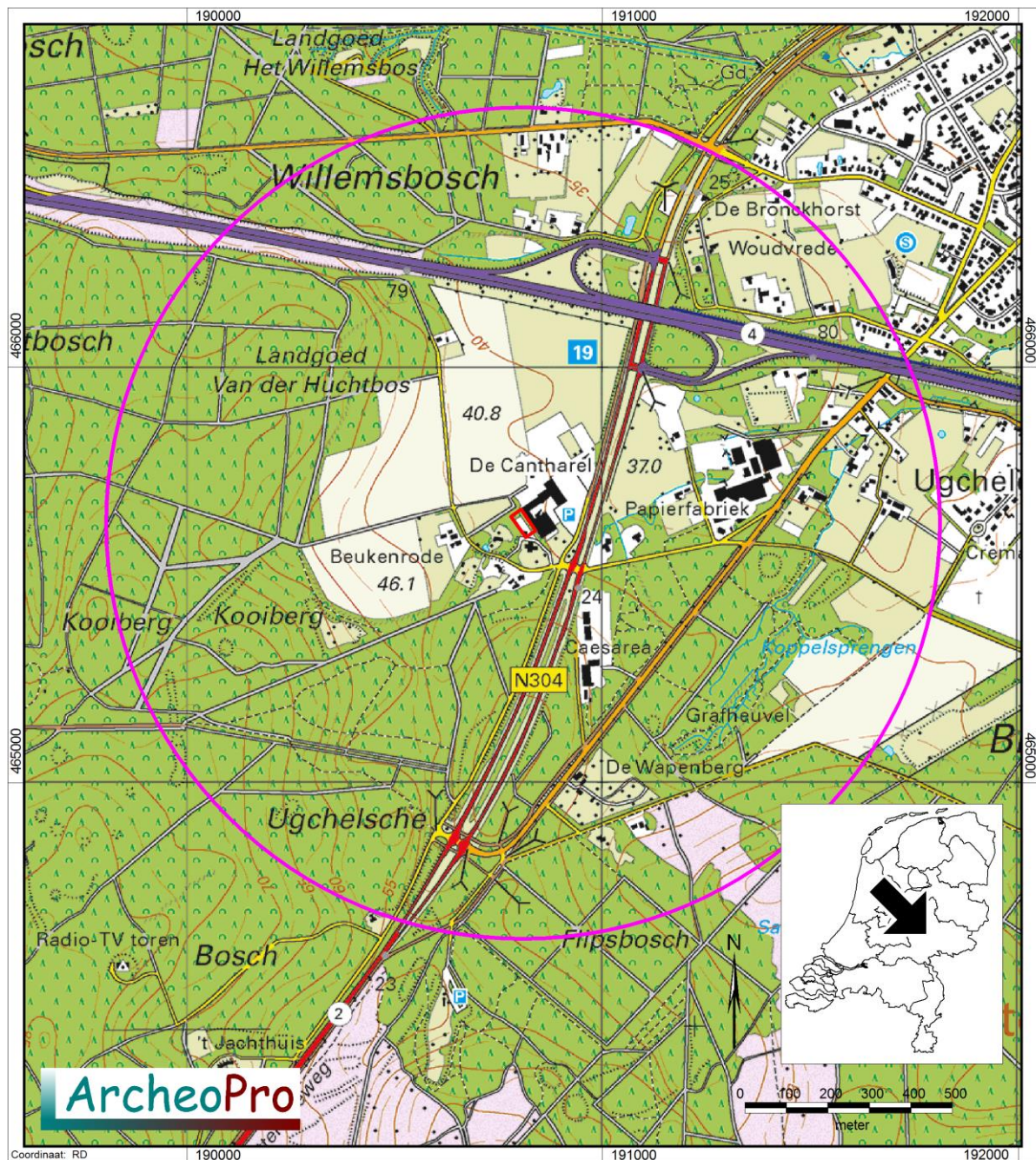
Op 9 februari 2017 is door ArcheoPro een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) uitgevoerd op een terrein behorende tot Hotel de Cantharel te Apeldoorn.

Het archeologisch onderzoek betrof een Inventariserend Veldonderzoek Overig (IVO-O) met bureaustudie. Bureauonderzoek heeft tot doel om op basis van beschikbare informatie te komen tot een gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel. Het Inventariserend Veldonderzoek heeft vervolgens tot doel om het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel te toetsen door middel van veldwaarnemingen. Hiermee kan de vraagstelling beantwoord worden of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of deze vervolgonderzoek en/of planaanpassing vereisen.

Het plangebied ligt in een gebied waar een gemeentelijk archeologisch beleid is vastgesteld. Op grond van dit beleid valt het plangebied binnen een terrein van archeologische waarde. Om in deze zone een omgevingsvergunning te kunnen verkrijgen, dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

ArcheoPro voert haar onderzoeken uit conform de hiervoor vastgelegde normen en richtlijnen (KNA 3.3) en is door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) vergunning verleend tot het verrichten van bepaalde archeologische werkzaamheden in het kader van het doen van opgravingen, bestaande uit prospectie door middel van booronderzoek.

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. R.P. Exaltus (senior-archeoloog), ing. P.J. Orbons (senior vakspecialist) en H. Rik (veldtechnicus).

Figuur 1: De ligging van het plangebied (rood omlijnd) met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode en bronnen

Onderzoeksgebied bureauonderzoek: Cirkel met een straal van één kilometer rond het centrum van het plangebied

Tijdens het bureauonderzoek wordt door de bestudering van beschikbare bronnen, kennis vergaard omtrent de bodem en geologie van het onderzoeksgebied en de hierin bekende en te verwachten archeologische waarden.

Aan de hand van de resultaten van het bureauonderzoek kan de beste aanpak voor het veldonderzoek worden bepaald.

Hierbij zijn de volgende bronnen geraadpleegd (voor bronvermelding; zie ook literatuurlijst, dit geldt ook voor de kaarten die in de tekst opgenomen zijn):

- Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)
- Archeologische MonumentenKaart (AMK)
- ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS)
- Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965, 1:50.000
- Bodemkaart 1:50.000
- Gemeente Apeldoorn, Archeologische beleidskaart
- Geomorfologische kaart 1:50.000
- Geologische kaart 1:50.000
- Grote historische atlas van Nederland 1:50.000 1838-1857 (Deel Oost)
- Grote historische topografische atlas van Nederland, provincie Gelderland 1:25.000 1894-1926
- Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)
- Kadastrale minuutplan met aanwijzende tafels, 1830
- Overig historisch kaartmateriaal
- Provincie Gelderland; Wateratlas

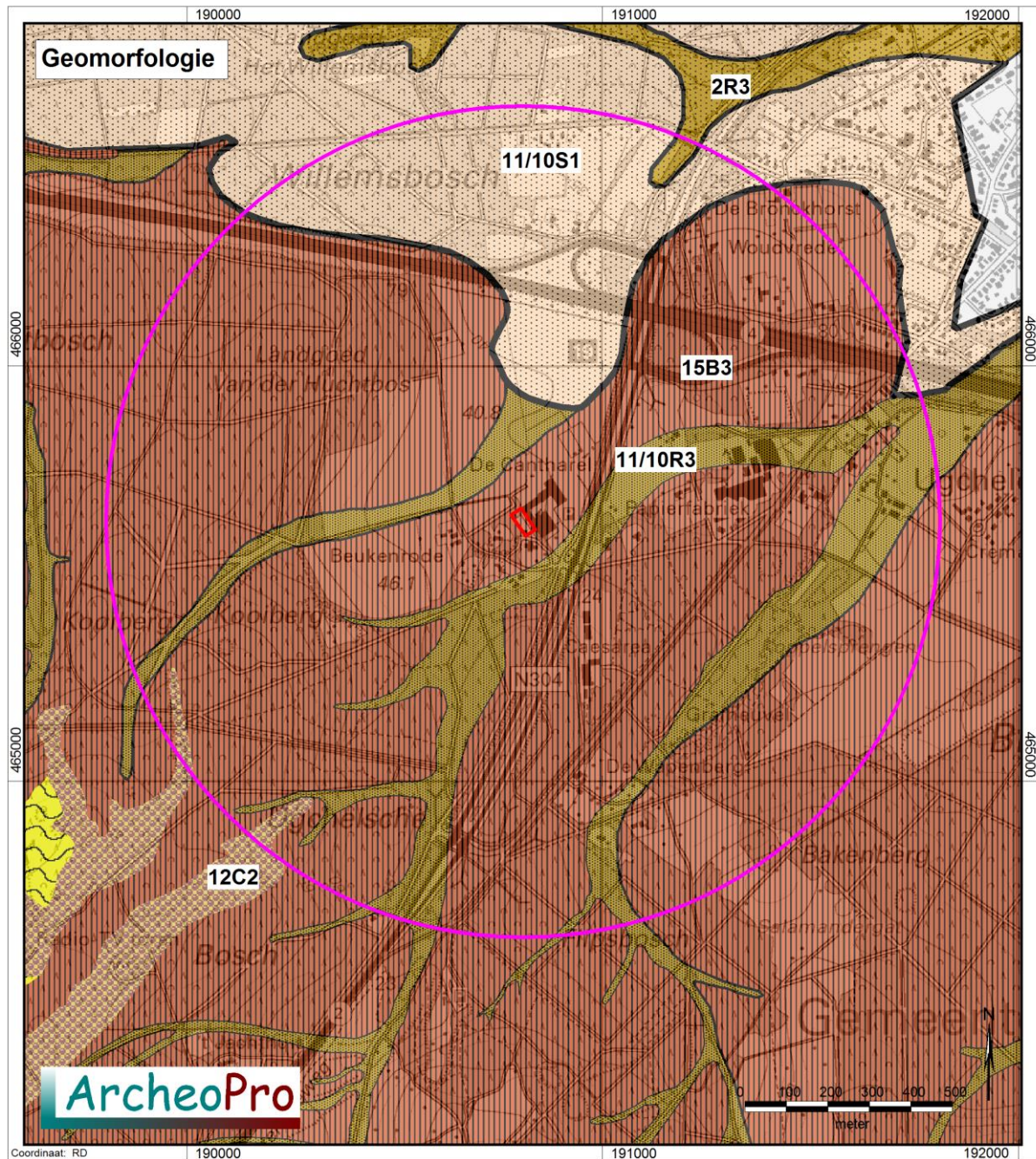
Figuur 2: Luchtfoto met daarop rood omlijnd het plangebied.

2.2 Geo(morfo)logie, aardkunde en bodem

Tijdens een groot deel van de laatste ijstijd (het Weichselien), heerste in Nederland een poolklimaat. Door het ontbreken van begroeiing had de wind vrij spel en kon vanuit het Noordzeebekken dekzand worden afgezet. Dit dekzand behoort tot het Laagpakket van Wierden (Formatie van Boxtel).

Het plangebied ligt op de oostelijke flank van één van de stuwwallen van de Veluwe. De stuwwallen van de Veluwe zijn ongeveer 150.000 jaar geleden ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd; het Saale-glaciaal. Tijdens dit glaciaal zijn pleistocene fluviale afzettingen door Scandinavisch landijs opgestuwd tot stuwwallen.

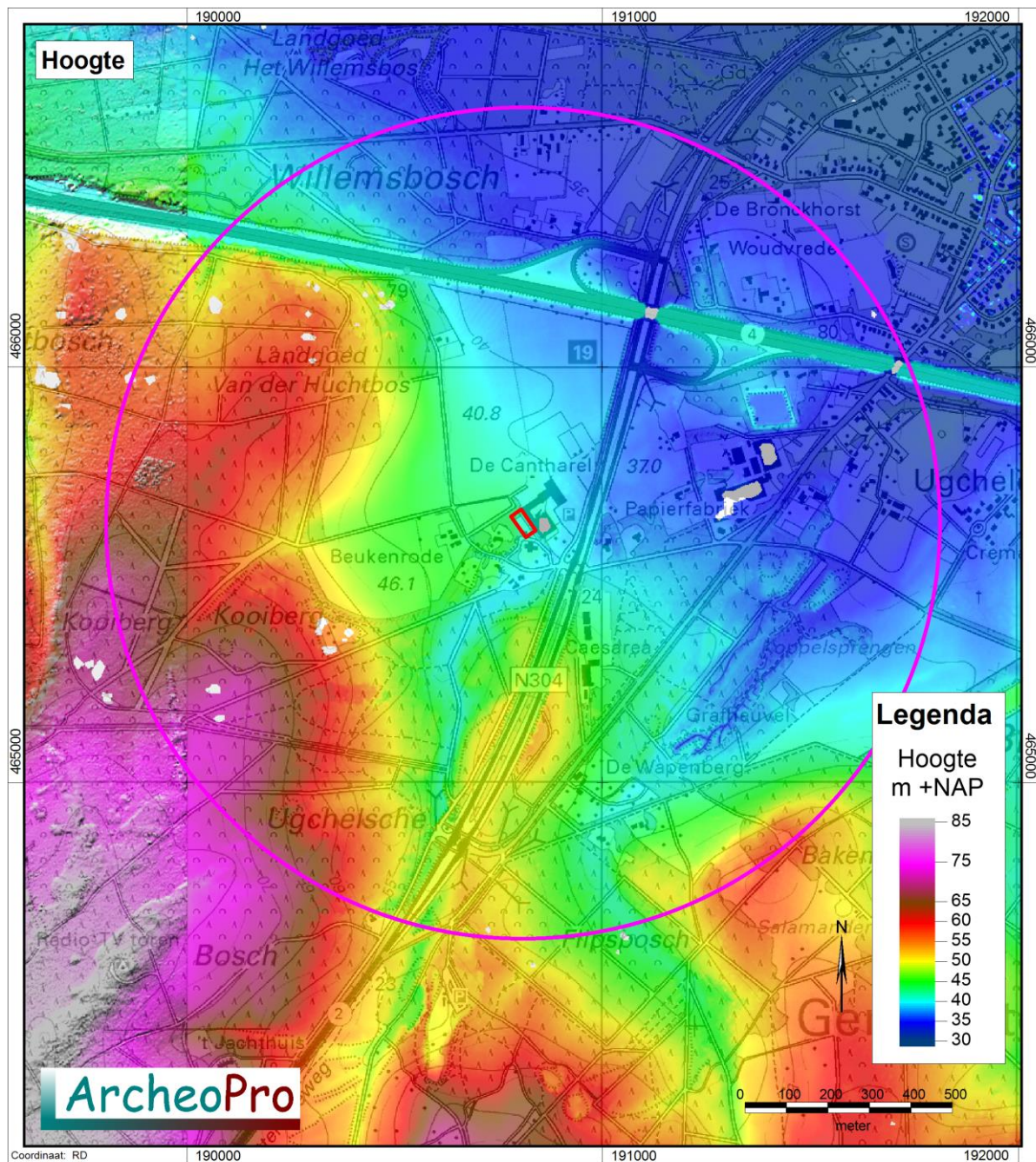
Tijdens het Pleniglaciaal (circa 75.000 - 15.700 jaar geleden) was de ondergrond permanent bevroren waardoor het regen- en sneeuwmeltwater over het oppervlak afstroomde. Hierdoor zijn fluvioperiglaciale afzettingen gevormd en zijn reeds bestaande dalen verder uitgesleten. Deze dieper in de ondergrond gelegen afzettingen bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten en worden tot de Formatie van Boxtel gerekend. Aan het einde van het Weichselien, met name in het Laat Pleniglaciaal (circa 29.000 - 15.700 BP) en het Jonge Dryas (circa 12.745 - 11.755 BP) heerste er een poolklimaat in Nederland. Door het ontbreken van vegetatie trad op grote schaal verstuiwing op. Vanuit het Noordzeebekken werd zand meegevoerd dat als dekzand over de fluvioperiglaciale afzettingen (Formatie van Boxtel) is afgezet in de vorm van vlaktes, welvingen en ruggen. Dit zand is kalkloos, fijnkorrelig en goed afgerond. Deze afzettingen behoren tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel (Berendsen, 2004). Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied op een hoge stuwwal (legenda-eenheid 15B3 op figuur 3) met ten noorden en ten zuiden daarvan een al dan niet met dekzand bedekt droogdal (legenda-eenheid 11/10R3 op figuur 4). Op de uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN; figuur 4) zijn deze droogdalen goed herkenbaar. Tevens is hierop te zien dat het plangebied als het ware op een uitloper van de stuwwal ligt en dat het plangebied lager ligt dan het deel van de stuwwal direct ten oosten hiervan. Op de detailuitsnede van het AHN (zie figuur 5), is duidelijk te zien dat het terrein waarop het plangebied ligt, ooit is afgegraven. Dit is gedaan om hier een vlakke tennisbaan te creëren. Op de drogere delen (figuur 6) van het zandlandschap zijn veelal podzolgronden ontstaan. Deze worden gekenmerkt door een uitspoelingslaag (E-horizont) en een inspoelingslaag (B-horizont). De B-horizont gaat veelal via een overgangslaag (de BC-horizont) over in het niet door bodemvorming beïnvloede zand (de C-horizont). Volgens de bodemkaart zijn binnen het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden gevormd in grof zand (legenda-eenheid zEZ30 op figuur 6). Dergelijke gronden worden gekenmerkt door een akkerdek van tenminste een halve meter dikte en zijn ontstaan ten gevolge van intensief gebruik voor de akkerbouw. Het dikke akkerdek kan ontstaan zijn ten gevolge van ophoging met potstalmest.

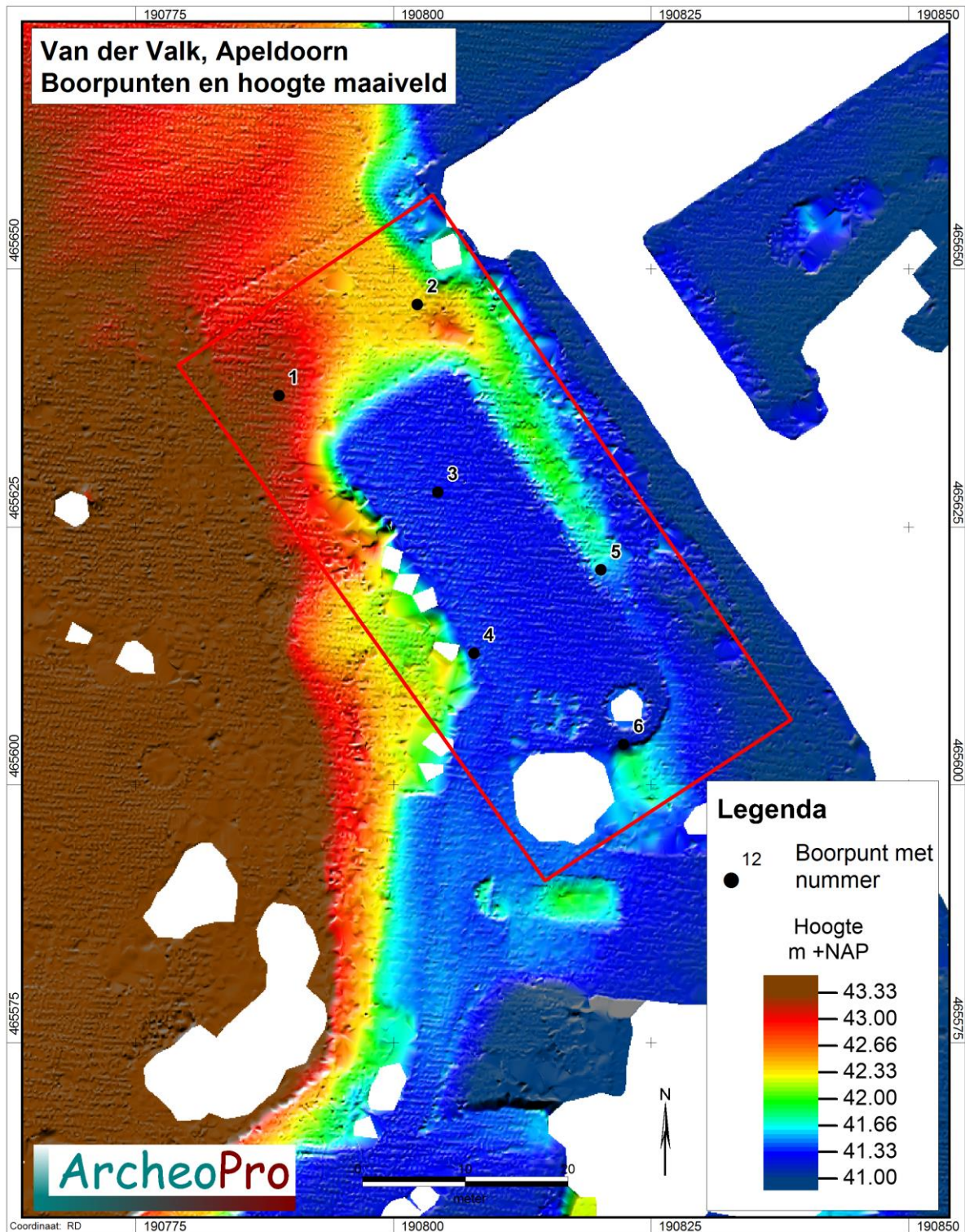
Legenda

11/10R3	Droog dal al dan niet met dekzand of loss
11/10S1	Droog dal, trechtervormig
12C2	Hoge landduinen + bijbehorende vlakten/laagten
15B3	Hoge stuwwal
2R3	Droog dal al dan niet met dekzand of loss

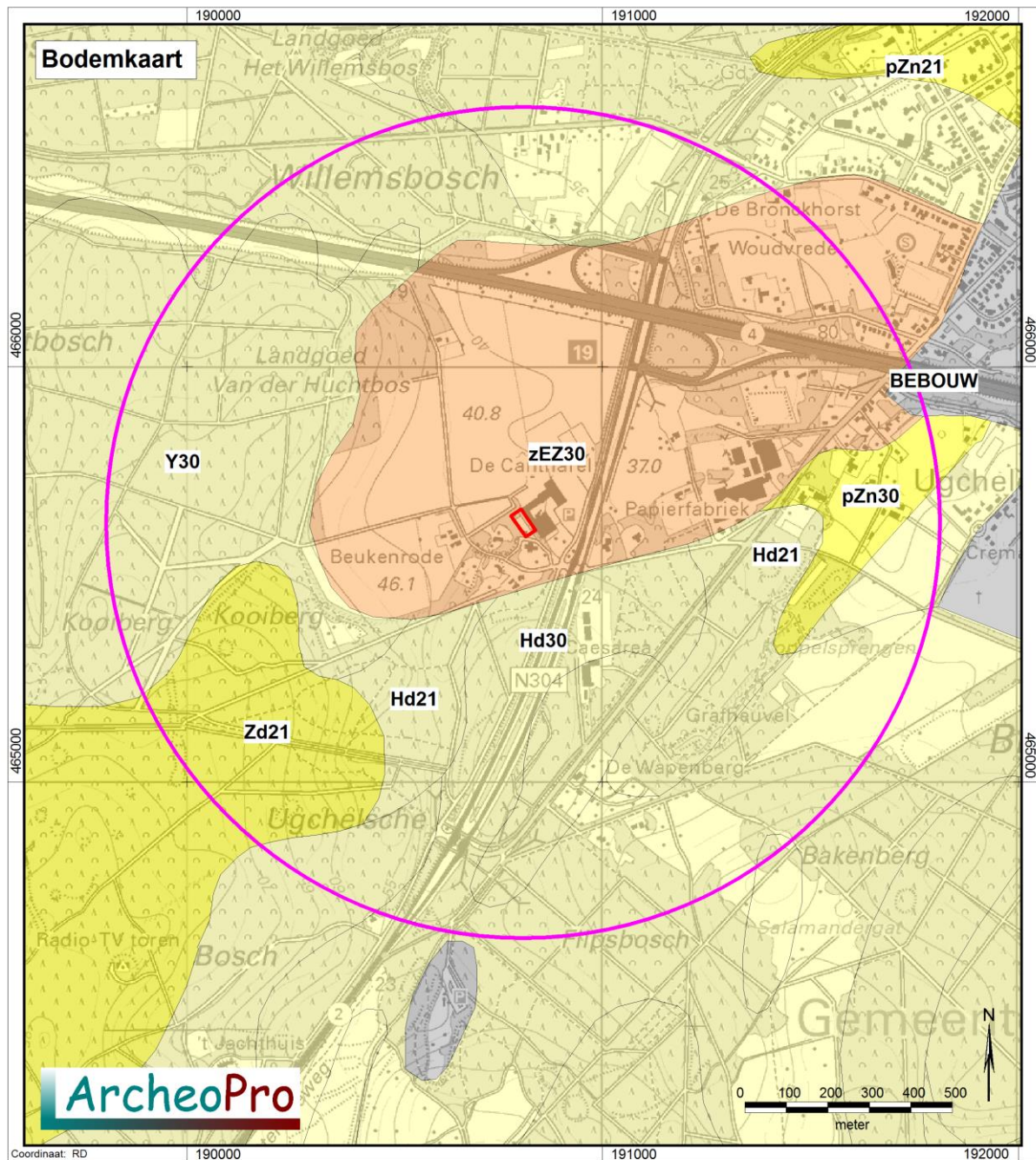
Figuur 3: Uitsnede uit de geomorfologische kaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

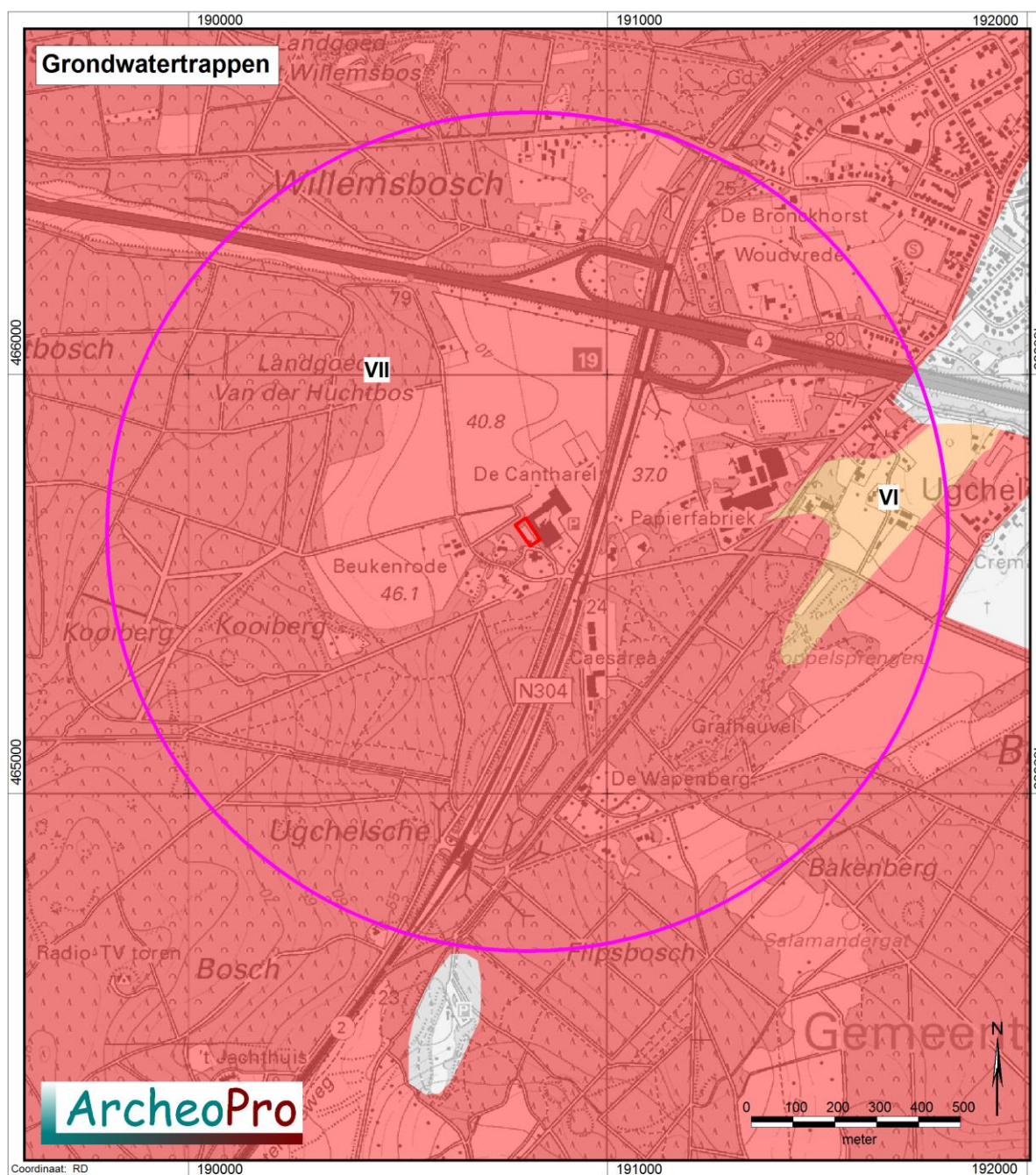
Figuur 4: Uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

Figuur 5: Detailuitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland met daarin rood omlijnd het plangebied. De hieronder afgebeelde grafiek laat het natuurlijke hoogteverloop zien ten noorden van het plangebied ten opzichte van het hoogteverloop binnen het plangebied. Hieruit blijkt duidelijk dat de bodem binnen het plangebied is afgegraven.

Figuur 6: Uitsnede uit de bodemkaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft. Voor uitleg van de codes, zie hoofdstuk 2.2

Legenda:

Grondwater	Winter	Zomer	Grondwater	Winter	Zomer	Grondwater	Winter	Zomer
I	---	<50	IV	>40	80-120	VII	>80	>120
II	---	50-80	V	<40	>120	VIII	>120	>200
III	<40	80-120	VI	40-80	>120	X	---	---

Figuur 7: Uitsnede uit de grondwatertrappenkaart met daarin rood omlijnd het plangebied met daaromheen de cirkel die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

2.3 Archeologie

Binnen het onderzoeksgebied ligt een groot aantal bekende vindplaatsen. Deze zijn opgesomd in tabel 1 en dateren met name uit de periode neolithicum tot en met de middeleeuwen.

Voor het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel van het plangebied is met name AMK-terrein 12849 van belang omdat het plangebied hierbinnen ligt. Dit AMK-terrein en de hierbinnen gelegen waarnemingen zullen hieronder derhalve nader worden besproken.

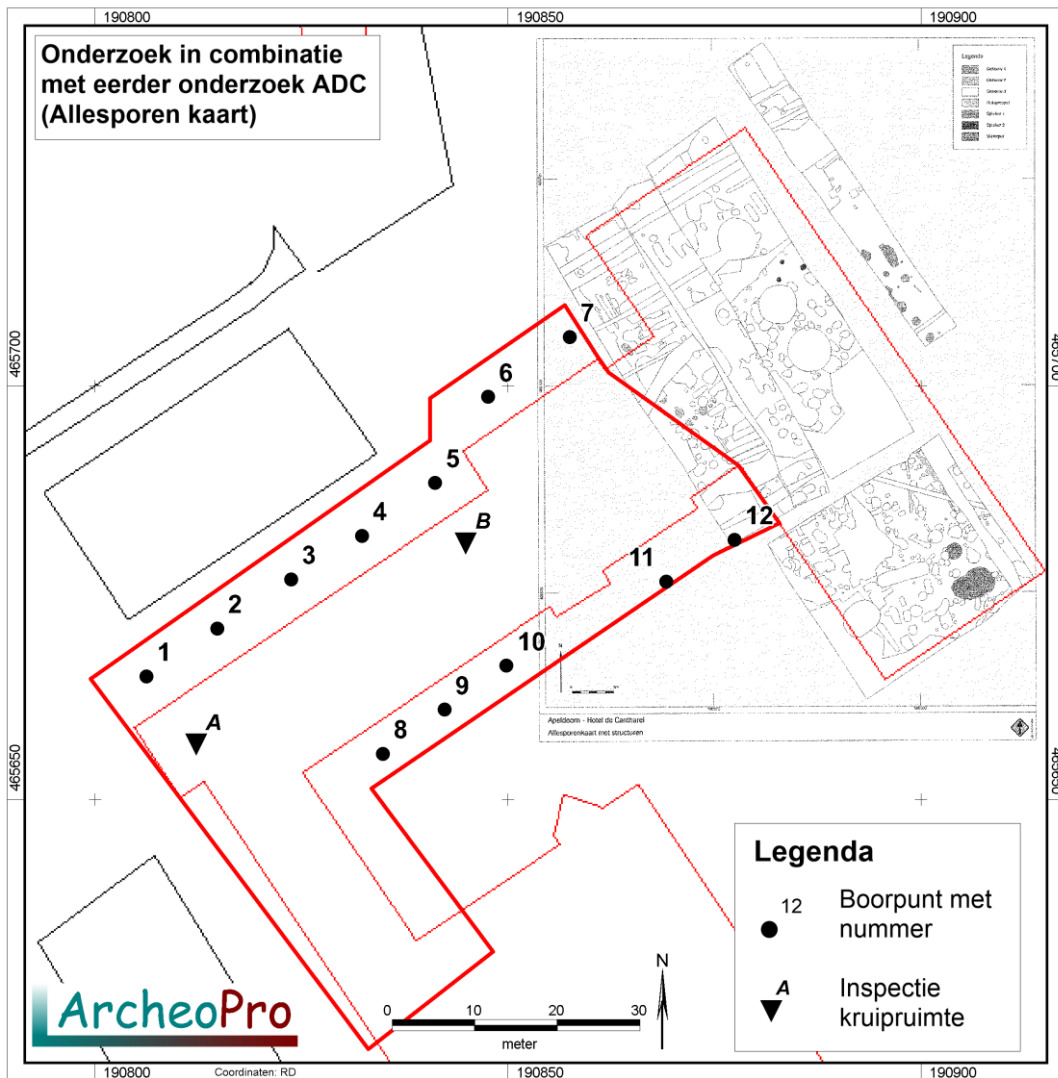
AMK-terrein 12849 betreft een terrein met sporen van een nederzetting uit de Vroege Middeleeuwen. In de Historische Atlas staat het terrein aangegeven als bouwland, wat bebouwing, heide en bos. In het oostelijk deel van het terrein staat een papierfabriek. Het westelijk deel wordt gekenmerkt door een Van der Valkcomplex. Door het centrale deel van het terrein is een provinciale weg aangelegd. Ten oosten van deze weg ligt een grasland. Aan dit grasland grenst een oude boerderij die op de monumentenlijst staat. Het enige deel dat intact lijkt te zijn is een glooiend grasland direct ten oosten grenzend aan de provinciale weg.

De waarneming 418047 ligt binnen het AMK-terrein, op korte afstand ten oosten van het plangebied. Hier is in 2006 door ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd. In februari en maart 2008 is dit onderzoek voortgezet met nog een proefsleuf. Aan de hand van de resultaten in deze proefsleuf is besloten tot een opgraving van het hele te verstoren gebied. Het archeologisch onderzoek was noodzakelijk wegens uitbreidingsplannen van het hotel met een nieuwe vleugel. Dit onderzoek heeft sporen opgeleverd uit de Prehistorie en de Middeleeuwen. Het betreft hoofdzakelijk nederzettingssporen in de vorm van paalkuilen, greppels en waterputten uit verschillende periodes. In de vulling van een aantal grondsporen en in een fossiele cultuurlaag zijn scherven aardewerk aangetroffen. De datering van dit materiaal ligt tussen de Late Bronstijd en de Late Middeleeuwen, waarbij aardewerk uit de IJzertijd en de Volle Middeleeuwen het sterkst is vertegenwoordigd. Naast de resten van een prehistorisch opslagschuurtje (spieker), een huisgreppel, paalkuiltjes en greppels, is een drietal plattegronden van gebouwen en een spieker uit de Volle Middeleeuwen aangetroffen. Een tweetal waterputten wordt in de Late Middeleeuwen gedateerd. Behalve de duidelijke structuren in een nederzetting zoals de gebouwplattegronden, waterputten en dergelijke, blijven er verschillende grondsporen over die archeologisch niet te duiden zijn. Het sporenniveau lag op 38,85 meter boven NAP en de maximale ontgravingsdiepte op 38,15 meter boven NAP (Alders, P.G. & A. van Benthem, 2008).

Tegen de zuidrand van het AMK-terrein ligt tenslotte de waarneming 42247 (op ongeveer tweehonderd meter ten zuiden van het plangebied). Hier zijn resten van de voormalige Veluwe ijzerindustrie aangetroffen in de vorm van ijzerslakken.

Tussen het plangebied en het in 2006 door ADC opgegraven terrein, is in 2016 door ArcheoPro een booronderzoek verricht (zie figuur 8). Uit de resultaten hiervan blijkt dat de bodem binnen het plangebied van nature sterk in oostelijke richting afloopt en dat de bodem op het westelijke deel van het plangebied voorafgaande aan de bouwactiviteiten, aanzienlijk is afgegraven. Dit is gedaan om de helling die hier van oorsprong lag, om te zetten in een horizontaal bouwvlak. Hierdoor is op dit oostelijke deel al vanaf enkele decimeters beneden het maaiveld het schone gele zand van de C-horizont aanwezig. Zowel sporen als vondstniveau zijn over het hele oppervlak verloren gegaan. Binnen de huidige bebouwing is de grond nog 1,3 meter dieper uitgegraven. Dit betekent dat de bodem ter plaatse van de huidige bebouwing dermate diep verstoord is dat hier geen behoudenswaardige archeologische resten meer verwacht hoeven te worden.

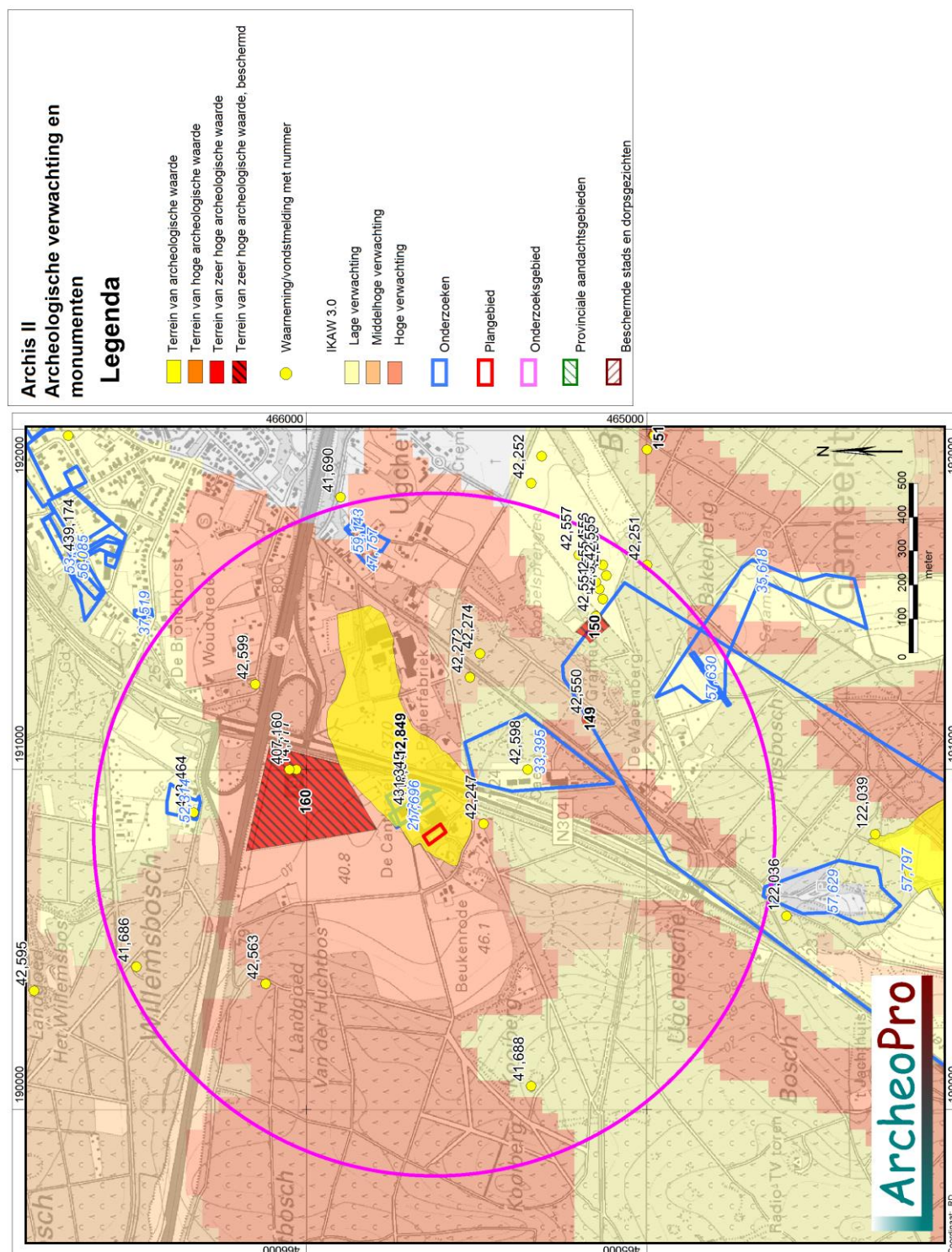
Slechts op een smalle strook ten zuiden van de huidige bebouwing is de oorspronkelijke bodemopbouw nog grotendeels intact. Het naboren met een megaboer en het zeven van het hiermee opgeboorde zand heeft echter ook hier geen relevante archeologische indicatoren opgeleverd.

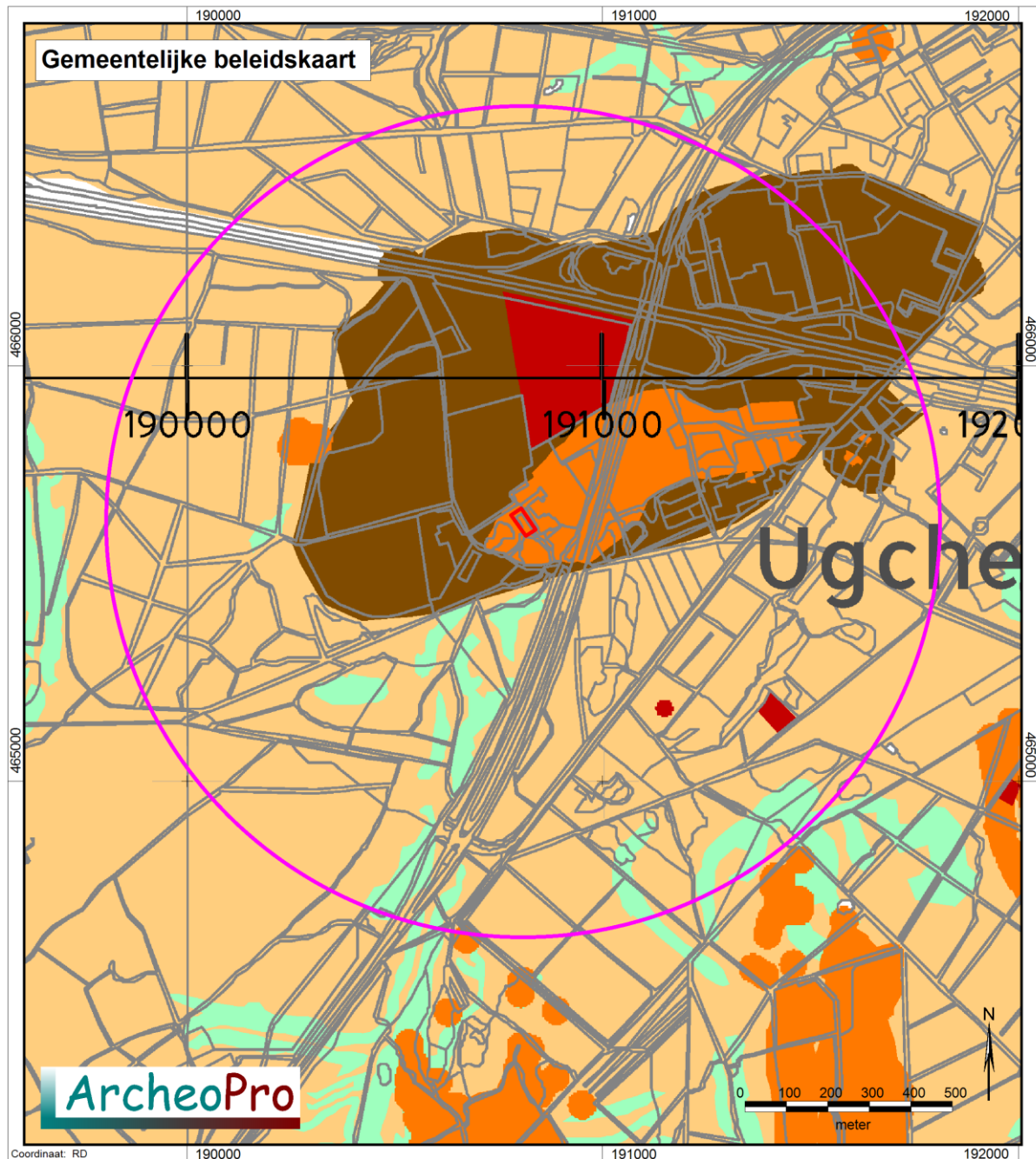
Figuur 8: Boorpunten van in 2016 door ArcheoPro verricht booronderzoek in combinatie met alle-sporenkaart van in 2006 door ADC verrichte opgraving.

Tabel 1

Waarnemingen en Monumenten			
Nummer	Coördinaat	Periode	Vondsten
AMK 12849	191099/465728	Middeleeuwen, Nieuwe Tijd	Nederzetting
W 14777	191000/466030	Neolithicum, IJzertijd, Middeleeuwen	Keramiek, ijzer
W 41686	190420/466500	Neolithicum, Bronstijd, IJzertijd	Graniet/gneis
W 41688	190070/465340	Neolithicum	Keramiek
W 41690	191800/465900	Neolithicum	Steen
W 42247	190840/465480	Middeleeuwen	IJzer
W 42250	191570/465120	Middeleeuwen	Niet van toepassing
W 42272	191270/465520	Middeleeuwen	Niet van toepassing
W 42274	191340/465490	Middeleeuwen	Niet van toepassing
W 42550	191150/465170	Neolithicum, Bronstijd	Niet van toepassing
W 42551	191450/465150	Neolithicum, Bronstijd	Niet van toepassing
W 42552	191500/465130	Neolithicum, Bronstijd	Niet van toepassing
W 42553	191530/465140	Neolithicum, Bronstijd	Niet van toepassing
W 42554	191550/465150	Neolithicum, Bronstijd	Menselijk bot, vuursteen
W 42555	191600/465130	Bronstijd	Bot, onbekend
W 42556	191610/465150	Bronstijd	Niet van toepassing
W 42557	191630/465200	Neolithicum, Bronstijd	Niet van toepassing
W 42563	190370/466120	Neolithicum, Bronstijd	Niet van toepassing
W 42598	191000/465350	Neolithicum, Bronstijd	Niet van toepassing
W 42599	191250/466150	Bronstijd, IJzertijd	Niet van toepassing
W 407160	191000/466050	Paleolithicum, Mesolithicum, Neolithicum, Bronstijd, IJzertijd, Romeinse tijd, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd	Keramiek, vuursteen, steen, bot, hout/houtskool
W 418047	190900/465685	Neolithicum, Bronstijd, IJzertijd, Romeinse tijd, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd	Keramiek
W 431345	190882/465691	Bronstijd, IJzertijd, Romeinse tijd, Middeleeuwen	Keramiek
W 443464	190873/466331	Middeleeuwen	Keramiek,
AMK 149	191147/465171	Neolithicum, Bronstijd	Grafheuvel
AMK 150	191417/465157	Neolithicum, Bronstijd	Grafheuvel
AMK 160	190904/466006	Neolithicum, IJzertijd Middeleeuwen,	Nederzetting, onbepaald

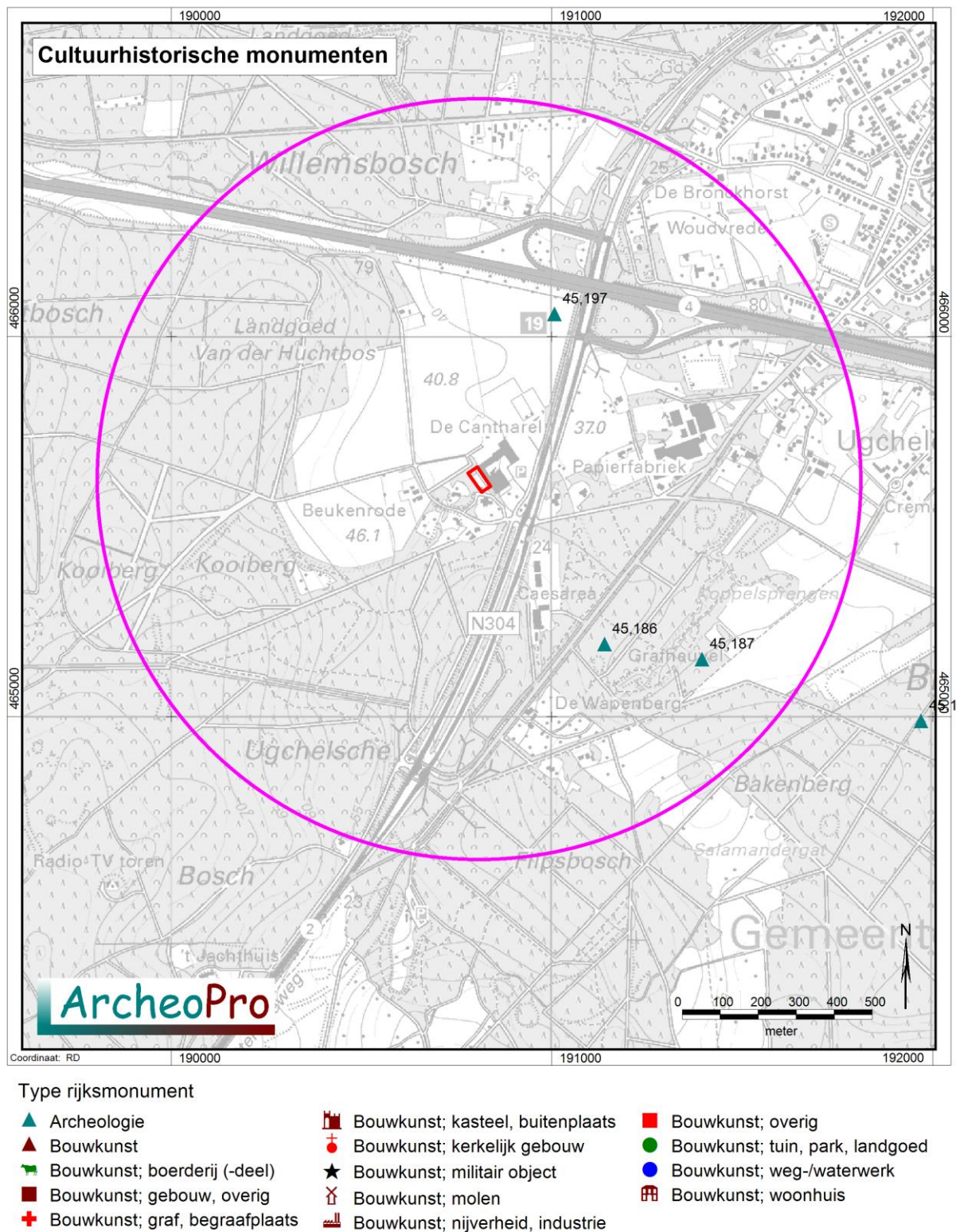
Figuur 9: Kaart met Archis-gegevens met daarop een cirkel met een straal van één kilometer rond het plangebied die de buitengrens van het onderzoeksgebied aangeeft.

BELEIDSCATEGORIEËN

- Categorie 1: Terrein met monumentale archeologische waarden
- Categorie 2: Terrein met archeologische waarden
- Categorie 3: Terrein met specifieke archeologische waarden
- Categorie 4: Zone met hoge archeologische verwachting
- Categorie 5: Zone met lage archeologische verwachting
- Categorie 6: Zone met geen archeologische verwachting

Figuur 10: Uitsnede uit de gemeentelijke beleidskaart

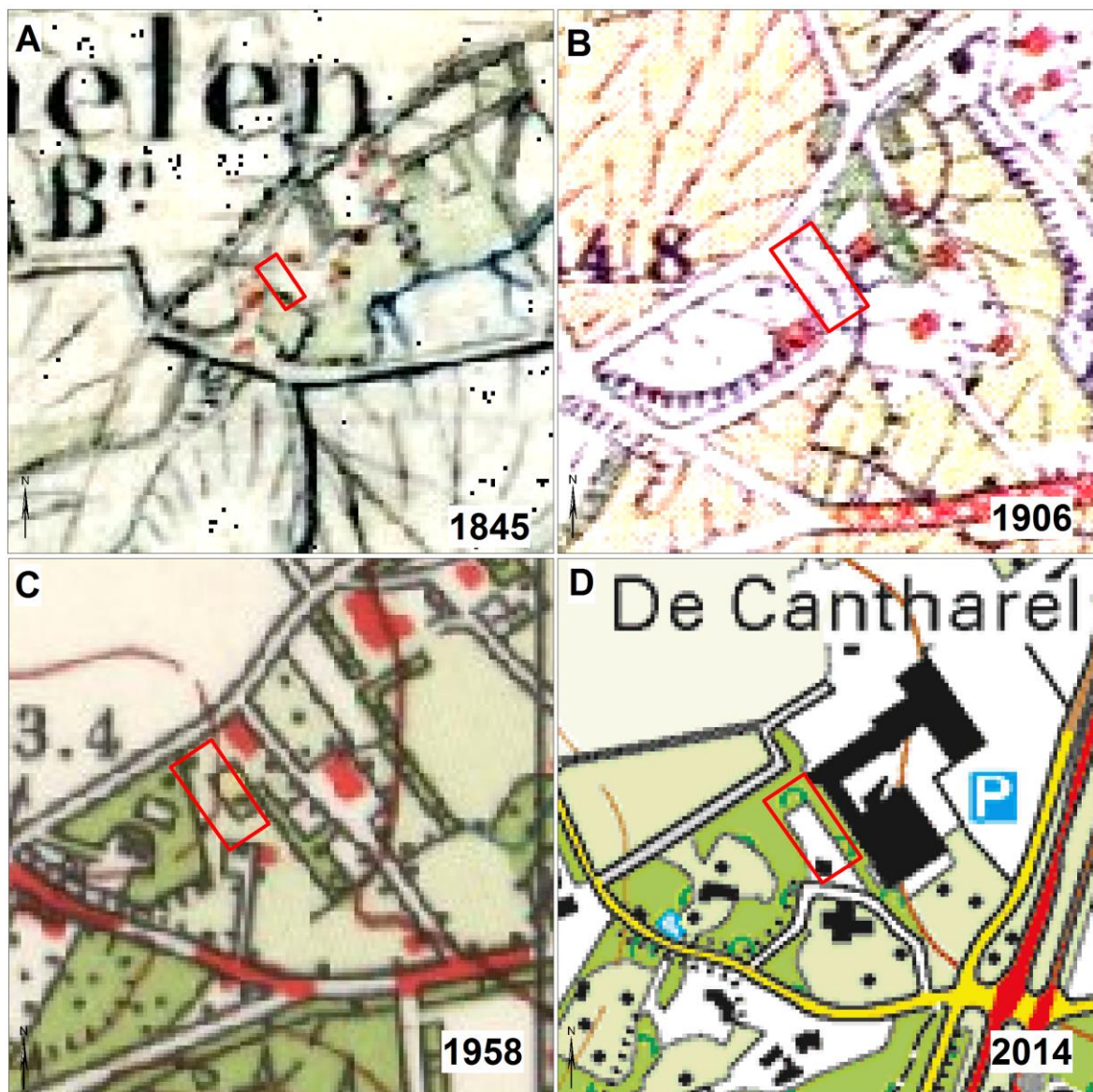

Figuur 11: Uitsnede uit de kaart cultuurhistorische monumenten

2.4 Historie

Het plangebied maakt van oudsher deel uit van de buurtschap Ugchelen. Zowel op de kadasterkaart uit omstreeks 1832 (zie figuur 12) als op de topografische kaarten uit 1845, 1906 en 1958, is dit nog goed te zien. Het oorspronkelijke buurtschap Ugchelen lag tot aan het begin van de twintigste eeuw aan de noordrand van de bebouwing van Ugchelen in de (moes)tuinen rond de huizen. Later is het uitgebreid/ verplaatst naar het noordoosten. Daardoor ligt het plangebied nu ten zuidwesten van het huidige Ugchelen. Daarnaast is wat men in het begin van de 20e eeuw Ugchelen noemde wel verplaatst. Het dorp heeft zich uitgebreid naar het noordoosten (economie ontwikkelde van agrarisch naar watermolens) waardoor het plangebied niet ten noorden, maar ten zuidwesten van het huidige (en begin 20e eeuwse) Ugchelen ligt.

Pal ten zuiden van het plangebied stond tot aan het begin van de twintigste eeuw een woning. Deze is in de eerste helft van de twintigste eeuw gesloopt.

Figuur 12: Uitsneden uit de topografische kaarten uit achtereenvolgens: 1845, 1906, 1958 en 2014.

2.5 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Specifieke ligging (locatie)

Het plangebied ligt op een uitloper van een hoge stuwwal, tussen twee droogdalen. Van oorsprong ligt het plangebied aan de noordrand van het oorspronkelijke buurtschap Ugchelen. Later is het uitgebreid/verplaatst naar het noordoosten. Daardoor ligt het plangebied nu ten zuidwesten van het huidige Ugchelen. Op korte afstand ten oosten van het plangebied is een opgraving uitgevoerd waarbij met name nederzettingsresten uit de middeleeuwen zijn aangetroffen. Tevens zijn echter archeologische resten aangetroffen uit de late bronstijd en de ijzertijd. In de twintigste eeuw is het plangebied bebouwd met een hotel. Uit in 2016 door ArcheoPro tussen het huidige plangebied en het opgravingsterrein verricht booronderzoek, is gebleken dat de bodem dermate sterk is afgegraven dat hierin nauwelijks nog behoudenswaardige archeologische sporen bewaard gebleven kunnen zijn. Ook het onderhavige plangebied lijkt te zijn afgegraven.

Verwachte perioden (datering)

Op basis van de bekende gegevens omtrent archeologische waarden in het gebied moet worden geconcludeerd dat binnen het plangebied archeologische resten aanwezig kunnen zijn die dateren vanaf laat-paleolithicum. In verband met de ligging nabij een terrein waarop resten uit de bronstijd, de ijzertijd en de middeleeuwen zijn aangetroffen, geldt voor resten uit deze perioden een zeer hoge verwachting. Voor resten uit eerdere perioden geldt een middelhoge tot hoge verwachting. Voor resten uit de nieuwe tijd geldt in verband met de ligging binnen de buurtschap Ugchelen eveneens een hoge verwachting.

Complextypen

Eventuele nederzettingsresten uit het paleolithicum en het mesolithicum kunnen zowel bestaan uit basisnederzettingen met een oppervlakte tussen 200 en 1.000 m² als uit kleine tijdelijke kampementjes met zeer geringe afmetingen die nauwelijks meer zijn dan de neerslag van een enkele (jacht)activiteit of een kortstondig kamp. De omvang hiervan kan beperkt zijn tot enkele (tientallen) vierkante meters.

Resten uit het neolithicum, de bronstijd, de ijzertijd, de Romeinse tijd en de vroege-middeleeuwen, kunnen zowel overblijfselen van losse huisplaatsen als van nederzettingen betreffen met bijbehorende perceelsgrenzen en begravingen.

Uiterlijke kenmerken

Nederzettingsresten uit alle perioden zullen binnen het plangebied uit vondststrooiingen bestaan en/of uit opgevulde spoorvullingen. Resten uit het Paleolithicum en het Mesolithicum hoeven uit niet meer te bestaan dan een strooiing van bewerkte vuursteenresten. Uit latere perioden zal veelal ook aardewerk aanwezig zijn.

Het verwachte sporenniveau is naar aanleiding van de resultaten van de pal ten oosten van het plangebied uitgevoerde opgraving, bepaald op 38,85 meter +NAP.

Mogelijke verstoringen

De aanleg van de tennisbaan die het grootste deel van het plangebied bedekt, lijkt gepaard te zijn gegaan met afgraving van het terrein.

2.6 Onderzoeksstrategie

Tijdens het veldwerk moet allereerst worden vastgesteld hoe de bodem is opgebouwd, in hoeverre deze intact is en of hierin archeologische indicatoren aanwezig (kunnen) zijn. Het booronderzoek had met name tot doel om vast te stellen vanaf welke diepte de bodem nog intact is en of vanaf deze diepte nog behoudenswaardige archeologische resten verwacht kunnen worden.

Om de bodemopbouw zo exact mogelijk te kunnen bestuderen is gebruik gemaakt van een guts. Waar de resultaten van het met de guts uitgevoerde booronderzoek hier aanleiding toe gaven, is nageboord met een edelmanboor met een diameter van vijftien centimeter waarbij het opgeboorde zand is gezeefd.

Binnen het plangebied zijn acht boringen verricht in een zo gelijkmatig mogelijk boorgrid. Hierdoor is binnen het 0,18 hectare grote plangebied een boordichtheid ontstaan van ruim veertig boringen per hectare. In deze boringen is de bodemopbouw bepaald. Van alle boorpunten is de NAP-hoogte bepaald met behulp van een waterpas.

3 Veldonderzoek

3.1 Verrichte werkzaamheden

Positie boringen:	Zo gelijkmatig mogelijke spreiding over het plangebied, zie figuur 15.
Gebruikt boormateriaal:	Zandguts met een diameter van 2cm en edelmanboor met een diameter van 15 cm.
Totaal aantal boringen:	Acht
Boordichtheid:	Ruim veertig boringen per hectare
Geboorde diepte:	1-2 m –Mv
Inmeten boorlocaties:	GPS, meetlint en waterpas
Boorbeschrijving:	Archeologische Standaard Boorbeschrijving (ASB 5.2)

Inspectie bodemontsluitingen en/of oppervlaktekartering: In verband met de begroeiing en verharding van het plangebied was geen oppervlaktekartering mogelijk. Evenmin waren bodemontsluitingen aanwezig die geïnspecteerd konden worden op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten booronderzoek

De ligging van de boorpunten is weergegeven op de boorpuntenkaart. De resultaten van het booronderzoek zijn opgesomd in Bijlage 1.

Slechts in boring 1 is nog een gedeeltelijk intacte bodemopbouw aangetroffen. Deze bestaat uit een laag zwak humeus, geoxideerde zand van vijftien centimeter dikte, onder een rommelige toplaag van doorgraven zand van veertig centimeter dikte. De top van de C-horizont in deze boring ligt op 42,6 meter boven NAP. In de op de tennisbaan gezette boringen 3, 4 en 5 is onder het verhardingsmateriaal slechts doorgraven zand aangetroffen (zie figuur 13). Dit gaat na ongeveer zestig centimeter over in het schone gele zand van de C-horizont.

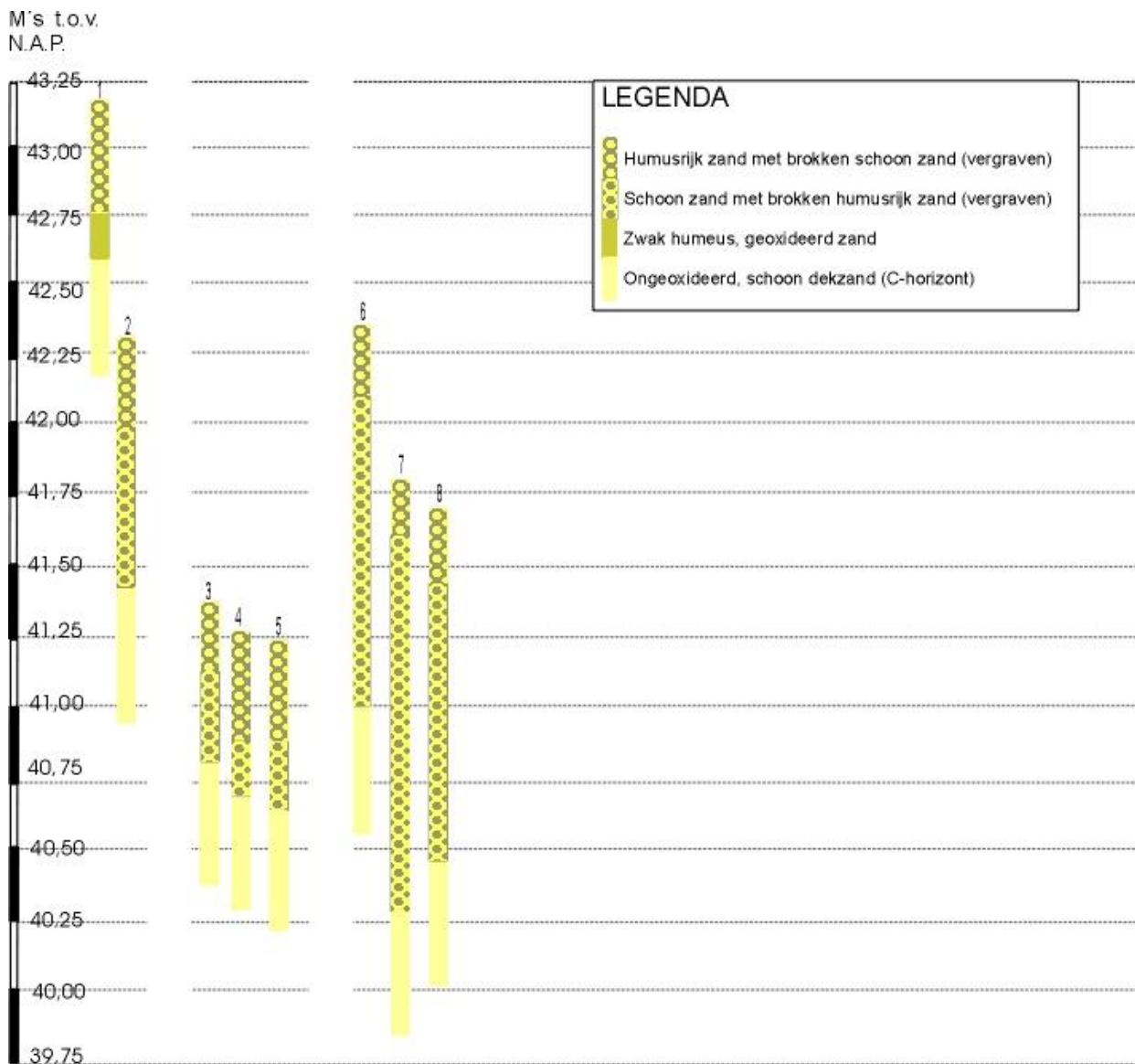
De boringen 6, 7 en 8 zijn gezet op de groenstrook die direct ten oosten van de tennisbaan ligt. Hier is de bodem tussen 1,2 en 1,5 meter diepte verstoord.

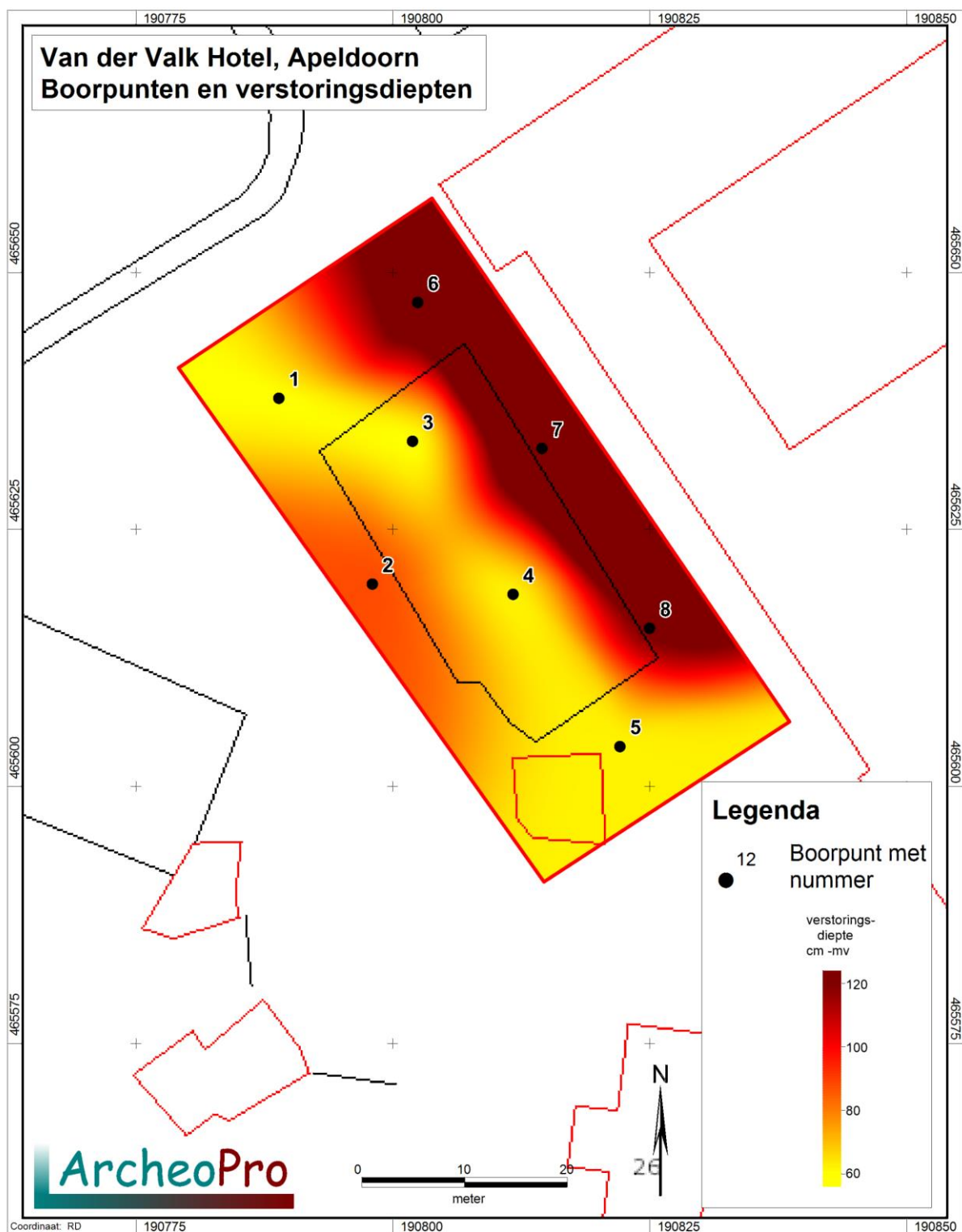
Figuur 13: Foto van de volledig verstoorte bodemopbouw zoals deze onder de tennisbaan is aangetroffen.

In verband met de aanwezigheid van een nog deels intacte bodemopbouw op boorpunt 1, is op dit punt nageboord met een megaboer. Het zeven van het hiermee opgeboorde zand heeft slechts enkele natuurlijke grindkorrels opgeleverd.

De resultaten van boring 1 laten zien dat de huidige maaiveldhoogte in de noordwesthoek van het plangebied ongeveer overeenkomt met de oorspronkelijke maaiveldhoogte. Op de overige delen van het plangebied is de bodem ingrijpend afgegraven en/of doorgraven. Hieruit volgt dat de bodem ter plaatse van het plangebied dermate diep verstoord is dat hier nauwelijks nog behoudenswaardige archeologische resten in aanwezig kunnen zijn.

Figuur 14: Boorprofielen

Figuur 15: Boorpunten met verstoringsdiepten.

4 Conclusies en aanbevelingen (beleidsadvies)

Volgens het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel geldt voor het plangebied in verband met de ligging op korte afstand van een terrein waarop resten uit de bronstijd, de ijzertijd en de middeleeuwen zijn aangetroffen, een hoge verwachting voor resten uit deze perioden. Voor resten uit eerdere perioden geldt een middelhoge verwachting. Voor resten uit de nieuwe tijd geldt in verband met de ligging binnen het oorspronkelijke buurtschap Ugchelen eveneens een hoge verwachting. Het buurtschap is later uitgebreid/verplaatst naar het noordoosten. Daardoor ligt het plangebied nu ten zuidwesten van het huidige Ugchelen.

Om zo goed mogelijk inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw binnen het plangebied zijn acht gutsboringen gezet. Uit de resultaten hiervan blijkt dat de bodem binnen het plangebied van nature sterk in oostelijke richting afloopt en dat de bodem behalve in de noordwesthoek van het plangebied ingrijpend is afgegraven en/of is doorgraven. Dit betekent dat de bodem ter plaatse van het overgrote deel van het plangebied dermate diep verstoord is dat hier geen behoudenswaardige archeologische resten meer verwacht hoeven te worden.

Slechts in de noordwesthoek van het plangebied is de oorspronkelijke bodemopbouw nog deels intact. Ondanks dat naboren met een megaboer en het zeven van het hiermee opgeboorde zand ook hier echter geen relevante archeologische indicatoren aangetroffen.

Gezien de diepe verstoring van de bodem en het ontbreken van archeologische indicatoren op het kleine deel van het plangebied waarop de bodem nog wel deels intact is, geven de resultaten van het booronderzoek geen aanleiding om archeologisch vervolgonderzoek te adviseren. Het bevoegd gezag, hier de gemeente Apeldoorn, geeft in een selectiebesluit aan of ze met dit advies instemt en of zij wel of geen vervolgmaatregelen noodzakelijk acht.

Als bij toekomstig graafwerk onverhoopt toch archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dan dient daarvan direct melding te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Apeldoorn.

Verklarende woordenlijst

AHN Actueel Hoogtebestand Nederland.
AMK Archeologische Monumentenkaart.
ASB Archeologische Standaard Boorbeschrijving.
Archis Archeologisch Informatie Systeem.
BP: Before Present (present = 1950)
GIS Geografische InformatieSystemen.
GPS Global Positioning System.
IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden
IVO Inventariserend VeldOnderzoek.
KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.
-mv Onder maaiveld.
NAP Normaal Amsterdams Peil
PVA Plan van Aanpak.
PVE Programma van Eisen.
RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
SBB Standaard Boor Beschrijvingsmethode.
SIKB: Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Archeologische tijdschaal

Periode	Datering	
Midden- en Laat Paleolithicum (oude steentijd)	250.000	- 9000
Mesolithicum (midden steentijd)	9000	- 4500
Neolithicum (nieuwe steentijd)	4500	- 2000
Bronstijd	2000	- 800
IJzertijd	800	- 12 v. chr.
Romeinse tijd	12 v chr.	- 500 n. chr.
Vroege middeleeuwen	500	- 1000
Volle middeleeuwen	1000	- 1250
Late middeleeuwen	1250	- 1500
Nieuwe tijd	1500	- heden

Bronnen

Grote historische Provincie Atlas van Nederland; deel 3 Oost-Nederland 1838-1857 1:50.000. Topografische dienst Wolters Noordhoff Groningen 1990

Grote historische topografische Provincie Atlas Gelderland; 1905 1:25.000. Nieuwland Tilburg 2006

Grote topografische atlas van Nederland 1:50.000 Deel 3 Oost-Nederland. Topografische dienst. Wolters Noordhoff Groningen 1997

Kadastrale minuut 1830 met aanwijzende tafels, (www.watwaswaar.nl)

Kadaster Topografische Dienst, Top25Raster, Top10Vector, GBKN kaarten, Emmen 2008

Luchtfoto, <http://maps.google.nl>

Provincie Gelderland Wateratlas <http://geodata2.prov.gelderland.nl/apps/wateratlas/>

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, IKAW 2 (Indicatieve kaart Archeologische Waarden), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, AMK (Archeologische monumentenkaart), Amersfoort.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, ARCHIS II (Archeologisch Informatie Systeem), <http://archis2.archis.nl/>

Rijkswaterstaat, Servicedesk Data, AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), Delft.

Stichting voor Bodemkartering, Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Stichting voor Bodemkartering: Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Staring Centrum, Wageningen, 1989

Stichting voor Bodemkartering, Geologische kaart van Nederland 1:50.000. Wageningen, 1968.

Twaalf provinciën 2007. Atlas van topografische kaarten. Nederland 1955-1965. Uitgeverij twaalf provinciën. Landsmeer.

Literatuur

Alders, P.G. & A. van Benthem, 2008, Hotel De Cantharel (gemeente Apeldoorn) Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven en opgraving, ADC-rapport-1392

Cate, J. A. M. ten. A. F. van Holst, H. Kleijer en J. Stolp, 1995. Handleiding bodemgeografisch onderzoek; richtlijnen en voorschriften. Deel A: Bodem. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Technisch Document 19A.

Cohen, K.M. & E. Stouthamer, 2012. Beknopte toelichting bij het digitaal basisbestand paleogeografie van de Rijn-Maas Delta, Utrecht, 2012.

Es. Van W.A., Sarfatij, H. & P.J. Woltering (red.) 1988. Archeologie in Nederland; De rijkdom van het bodemarchief. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek. Amersfoort.

Kuiper, M. 2006/2007. Atlas van topografische kaarten Nederland, 1955-1965. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.

Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek (SIKB, 2006)

Bijlage 1: Boorbeschrijving

Algemene kopgegevens	
Soort boring	BAR
Projectnummer	17-038
Projectnaam	Hotel de Cantharel
Deelgebied	Nvt
Organisatie	ArcheoPro
OM-nummer	403593310
coördinaatsysteem	RD2000
Coördinaatsysteemdatum	ETRS89
Locatiebepaling	GPS en meetlint
Referentievlak	NAP
Bepaling maaiveldhoogte	AHN – Waterpas
Boormethode	Guts en edelman
Boordiameter	3 cm en 15 cm
Opdrachtgever	Quant Architectuur

Posities van de boringen (boorlocaties)			
Boornummer	XCO	YCO	MA, M's tov NAP
1	190788.85	465637.71	43.21
2	190798.02	465619.58	42.29
3	190801.94	465633.45	41.38
4	190811.67	465618.57	41.27
5	190822.07	465603.81	41.24
6	190802.38	465646.99	42.35
7	190814.47	465632.78	41.81
8	190824.98	465615.33	41.719

Boorbeschrijving volgens ASB 5.2																		
Boor Nr	LDO	Lithologie						Kleur				Overige kenmerken						
		GD	BK	BS	BZ	BG	BH	HK	TK	IK	VLK	CO	PLH	VS	SST	BHN	BI	GI
1	44	Z					2	BR									VRG	
	60	Z					Z	BR	LI								VN ?	
	100	Z				1		GE										
2	35	Z					2	BR									VRG	
	88	Z					1	GE									VRG	
	130	Z				1		GE										
3	30	Z					2	BR									VRG	
	60	Z					1	GE									VRG	
	100	Z				1		GE										
4	40	Z					2	BR									VRG	
	62	Z					1	GE									VRG	
	100	Z				1		GE										
5	37	Z					2	BR									VRG	
	62	Z					1	GE									VRG	
	100	Z				1		GE										
6	28	Z					2	BR									VRG	
	133	Z					1	GE									VRG	
	180	Z				1		GE										
7	18	Z					2	BR									VRG	
	152	Z					1	GE									VRG	
	200	Z				1		GE										
8	27	Z					2	BR									VRG	
	123	Z					1	GE									VRG	
	160	Z				1		GE										

Betekenis van de afkortingen:

LDO – Onderzijde boortraject

Lithologie:

GD – Onverharde sedimenten: G = grind, K = klei, L = leem, V = veen en Z = zand

Bijmengsels: BK = bijmengsel klei, BS = bijmengsel silt, BZ = bijmengsel zand, BG = bijmengsel grind, BH = bijmengsel humus. Betekenis toegevoegde cijfers: 1 = zwak, 2 = matig, 3 = sterk en 4 = uiterst.

Kleur:

HK = hoofdkleur, BL = blauw, BR = bruin, GE = geel, GN = groen, GR = grijs, OL = olijf, OR = oranje,
PA = paars, RO = rood, RZ = roze, WI = wit, ZW = zwart.
TK = Tweede kleur (kleurafkortingen als boven).
IK = Intensiteit kleur: LI = licht en DO = donker
VLK = Vlekken (V): 2^e en 3^e letter is kleurafkorting als boven, 1 = weinig, 2 = matig, 3 = veel

Overige kenmerken:

CO = Consistentie (C): ZSL-zeer slap, SLA-slap, MSL-matig slap, MST-matig stevig, STV-stevig
PLH = plantenresten (PL0 = geen, PL1 = spoor, PL2 = weinig, PL3 = veel)
VS = veensoorten
SST = Sedimentaire structuren
BHN = Bodemhorizont; BHC = C-horizont
BI = Bodemkundige interpretaties; VN? = vondstniveau?, VRG = vergraven, AKK = akkerdek
GI = Geologische interpretaties
AIS = Archeologische indicatoren